Ч. 129 Субота 11 (23) червня 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за вложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої“ і в ц. к. Старостввах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Відносини в Болгариї.

Від часу уступленя Стамболова не перестає Болгария звертати пильну увагу на себе. В Европі слідять дуже бачним оком за всім, що діє ся тепер в Болгариї, бо всї раді би знати, чи то змінили ся в ній лиш внутрішні відносини, чи може по них настануть якісь зміни і у відносинах Болгариї до заграниці. Про внутрішний стан річий в самій Болгариї доносять тепер з Софії так:

Доси була в Болгариї лиш одна велика партия політична: национально-лїберальна, в котрій верховодив Стамболов. Здавало ся, що та партия складає ся з величезної більшости болгарского народу, а хоч тепер по уступленю Стамболова показало ся, що до неї належало й богато таких людий, що не з доброї волї приступили до неї, то все-ж таки не дасть ся заперечити, що она не мала против себе добре зорґанізованої противної партиї. Через богато лїт можна було говорити, що в Болгариї нема опозициї, хоч то був лиш хибний погляд, походячий з того, що верховодячому правительству удало ся спиняти всякий рух опозицийний. Але від року вже ставав той рух чим раз сильнїйший. Почали виступати цанковісти, радикали, социялїсти і особисті противники Стамболова. Сї послїдні ґрупували ся окремо около ґазети „Свободне Слово“, котра вела успішну борбу особисту против Стамболова і его прихильників. По якімсь часї приняла ся опозиция назву „законної і династичної опозициї“ і в короткім часї здобула собі реальні вигляди на верховодство.

Осередком тої ґрупи був колишний президент мінїстрів Радославов, радикальний полїтик, і одинокий, що межи своїми союзниками мав приклонників в народї. Здавало ся, що Радославов буде природним наслїдником Стамболова, тим більше, що законна опозиция приняла була від самого початку лїберальну проґраму. Послїдну кризу закінчено однакож тим, що президентом мінїстрів став Стоїлов, проводир консерватистів, а консервативний елемент в кабінетї скріплено ще й тим, що покликано до него Начевича. Радославов, котрий в парляментарній опозициї мав найсильнїйше становище і в борбі яко проводир опозициї висував ся найбільше наперед, не міг осягнути бажаної теки мінїстра справ внутрішних, а мусів вдоволити ся текою мінїстерства судівництва. Річ очевидна, що по утвореню нового мінїстерства мусїли насунути ся сумнїви, чи оно буде могло довго удержати ся і чи буде мало сильну партию за собою. Дальші факти усунули ті сумнїви. Для кабінету стало то в пригодї, що він ще яко опозиция ставив на першім місци принцип династичний і повагу корони. Нарід почув, що диктатура Стамболова скінчила ся, і що князь готов ужити свого впливу, запорученого єму конституциєю. Тепер єсть князь нїби сам своїм президентом мінїстрів, а нарід видить в тім запоруку, що настане его особисте правлїнє. Мінїстерство знов раде з того, що князь бере особисто участь у веденю діл державних, бо через то спаде часть одвічальности на него. Можна для того сказати, що суть добрі вигляди на дальший розвій внутрішного положеня в Болгариї.

Цікаво тепер, які будуть відносини Болгариї до Росиї під правлїнєм нового кабінету, позаяк говорено загально, що Стамболов мусів лиш длятого уступити, що родина князя старає ся о прихильність Росиї для Болгариї і о признанє кн. Фердинанда законним князем болгарским. З розмови князя з одним кореспондентом француских ґазет виходить, що в сім напрямі не змінить ся нїчого. Болгария рада з того, що не має нїякої звязи з Росиєю і їй з тим добре та під сим взглядом буде й тепер все так само, як було за Стамболова. З розмови тої виходить лиш то, що або родина князя не робила нїяких кроків в Росиї, або що Росия хоче й дальше задержати собі вижидаюче становище супротив Болгариї.

З Вистави краєвої.

Вчера вечером прибули до Львова на виставу краєву віденьскі гості, репрезентанти обох Палат Ради державної. Приїхали: ігумен Бавмґартен, радник двору Бер, бар. Хлюмецкий, ґр. Коронїнї, ґр. Евг. Чернін, бар. Діпавлї, бар. Добженьский, член палати панів Думба, др. Фандерлик, ґр. Фріс, др. Фукс, ґр. Ів. Гаррах, радник двору Галбан, ґр. Гогенварт, бар. Гормузакий, віцепрезидент Палати послів др. Катрайн, Кляйст, ґр. Кінбурґ, др. Металь, бар. Морзей, Мавтнер, Пабстман, др. Маттуш, ґр. Пальфі, ґр. Радимский, Володислав Ріґер, бар. Рольсберґ, др. Рус, Ад. Зіґмунд, др. Седляк, ґр. Шірґгк, др. Шуклє, ґр. Сільва-Тарукка, пралат о. Трайнфельс, др. Тоннер, ґр. Волькенштайн, Ф. Кжіжік, ґр. Серенїй, ґр. Цедвіц, ґр. Зденко Тун, Є. Е. ґр. Феттер, радник двору Екснер і бар. Людвіксдорф. Участь в тій прогульці віденьских гостий беруть та-

12)

Матїй Сандорф.

(Повість Юлїя Верна).

(Дальше).

Підчас коли Володислав Затмар і Стефан Баторий сїли та думали, ходив ґраф Сандорф по кели то сюди, то туди.

Володислав Затмар, що був самісенький на сьвіті і котрого не вязала родина, не потребував розважати. Не було нїкого, хто би по нїм заплакав, хиба лиш один Борик, его старий слуга. Інакше було зі Стефаном Баторим. Смерть постигла би не лиш его самого. Він же мав жінку і дитину, для котрих его судьба була би тяжким ударом. Ті дорогі єму особи могли від того й смерти пожити. А хоч би его й пережили, яка-ж ждала їх судьба! Яка-ж будучність чекала єго жінку, що не мала нїякого маєтку, та ще й лишила ся з осьмилїтним хлопцем! А хоч би він і мав якийсь маєток, то чи по сім вироку, котрий разом з его смертию наказував і конфіскату всего майна, був би ще по нїм лишив ся?

Ґрафови Сандорфови станула живо перед очима вся его минувшість. Єму прийшла на гадку его померша жінка і ледви дволїтна его дитина, котру він лишив зовсїм на опіку і вихованє свому управителеви. Він же був той, що ще й своїх приятелїв віддав на поталу. Розважав тепер, чи то він добре робив, чи не поступив дальше, як єму наказував обовязок супротив вітчини, коли тепер кара стрітила не лиш его самого, але ще й людий невинних.

— Нї, нї! Я сповнив лиш свій обовязок, — повтаряв він собі заєдно. — Вітчина передо всїм, передо всїм!

О 5 годинї вечером увійшов до келї сторож і поставив засудженим обід на стіл, а відтак вийшов, не відозвавшись анї словом. Матїй Сандорф хотів би був довідати ся, де він знаходить ся, в якій кріпости его замкнено. Але коли вже президент суду окружного не хотів відповісти на то питанє, то тим менше можна було сподївати ся, що відповість на то сторож, котрий мусїв точно держати ся приписів.

Засуджені майже й не рушили принесеної їм страви. Дальші години дня зійшли їм на тім, що они обговорювали всїлякі справи і потїшали ся тим, що ворохобня, котру они підготовляли, колись таки вибухне. Відтак по кілька разів звертали в бесїдї на то, що діяло ся підчас розправи.

— Тепер бодай знаємо, за що нас арештовано, та що полїция довідалась о всїм через ту карточку і все викрила.

— Без сумнїву, що через ту карточку — відповів ґраф Сандорф — але в чиї руки дістала ся она насамперед і хто міг зробити в неї відпис?

— Але як можна єї було відчитати без решітки? — додав Стефан Баторий.

— Хтось мусїв нам єї викрасти, хоч би навіть лиш на хвильку — сказав на то ґраф Сандорф.

— Викрасти! Та хто-ж би єї викрав? — відозвав ся на то Володислав Затмар. Того дня, коли нас арештовано, була она ще в бюрку в моїй комнатї, де єї знайшов відтак урядник.

То була для них загадка. Мусїли наконець конче здогадувати ся, що хтось переловив голуба і відвязав єму карточку та відписав єї, що відтак викрито дім, де був той, до котрого она була писана. Але що можна було відчитати карточку без потрібного до неї приладу, того не могли поняти.

— А все-ж таки — відозвав ся ґраф Сандорф знову — не можна було відчитати карточки инакше, лиш за помочию решітки. Она то навела полїцию на слїди заговору і на нїй оперло ся цїле обжалованє.

— По тім, що стало ся, вже то все одно, як то було — сказав Стефан Баторий.

— Противно, — сказав на то ґраф Сандорф — то річ дуже важна. А може нас хто зрадив! А коли єсть який зрадник.... годі знати....

Ґраф Сандорф притих. Єму насунув ся нараз на гадку Сарканій; але він не хотів о тім навіть і думати, та длятого не сказав свого здогаду і своїм товаришам.

Матїй Сандорф і оба его приятелї розмо-

кож посли: Є. Е. Филип Залеский, Дав. Абрагамович, Евг. Абрагамович, Чайковский, Чеч, Єнджейович, Гнївош Вол., Клюцкий, Фр. Пашковский, ґр. Ів. Стадницкий, ґр. Ант. Водзїцкий, ґр. Ст. Замойский, др. Страшевский, ґр. Гомпеш і Стан. Гомоляч.

По дорозї задержались були гості в Кракові, де оглядали місто і єго памятники; нинї оглядають они Виставу. Нинї о 12 год. і 30 мін. відбуде ся на місци Вистави снїдане для гостий, вечером о 7 год. 30 мін. обід в 5 домах, на котрий будуть розіслані окремі запрошеня а о 9 год. вечерок у ПП. Намістниковства ґр. Баденїх.

Вчера оглядали виставу селяни із Зубри, Бережници і Явич під проводом війта Маслянки. З селянами прибуло на виставу також около 70 дітий з тих сіл під проводом учителя п. Квасницкого. Старші селяни оглядали також виставу худоби, котра представляєсь дуже красно. На виставу сю пригнано майже 900 штук худоби. Замітно, що на виставі худоби відбуває ся також і закупно. Продано вже богато штук а любителїв єсть так богато, що одна штука має нераз і по кільканайцять компетентів.

Для поміщеня селян і дітий, прибуваючих на Виставу до Львова відступив президент міста п. Мохнацкий, до розпорядимости дирекциї Вистави бараки, а від 5 липня також і школи львівскі.

Перегляд політичний.

Вчера відбувала ся в угорскій палатї панів дебата над законом о цивільних супружествах. Будинок палати панів стерегла поліция, позаяк можна було побоювати ся бурливих демонстраций, і держала публику здалека. По промовах кількох бесїдників ухвалено 128 голосами против 124 приняти предложенє правительства за підставу до специяльної дебати, котра має відбути ся нинї. Сей факт уважають за добрий знак і думають, що закон буде ухвалений. Серед публики на вість о результатї голосованя настала була велика радість. Кн. примас Васарий заявив, що він уважає сей закон за небезпечний для вітчини і за тяжкий удар для католицкої церкви, мимо того князї церкви приступлять до специяльної дебати, щоби сей злий закон зробити менше злим.

З Угорщини надходять сумні вісти о станї засївів. Послїдні тучі й зливи наробили так великої шкоди, що цїна збіжа вже тепер підскочила о 12 а навіть о 13 кр.

Правительство російске видало нові приписи, відносячі ся до принятя російского підданьства. В приписах сих ставить ся за услівє докладне знанє російского язика і головних законів державних.

З Софії доносять, що добре поінформовані тамошні круги політичні заперечують рішучо тому, мов би то правительство болгарске поробило які небудь кроки в цїли зближеня ся до Росиї.

Новинки.

Львів дня 22 червня.

— **Іменованя.** Ц. Міністер рільництва переніс асистентів лїсництва в галицкій Дирекциї лїсів і домен: Стан. Щенсцикевича в Болехові, Волод. Михалика в Рахиню, Івана Косину в Микуличині, Антона Яворского в Неполомичах, Альойзия Валенту у Львові, Вільгельма Хрза в Молодятинї, Кароля Печка у Львові, Болеслава Пацулу в Явірнику, Волод. Зараньского у Львові, Оттона Біхнера у Спітници, Антона Хрза в Ушви і Юрия Мартиніца в Рафайловій з XI до X кл. ранґи; а ц. к. управителїв лїсів і дібр скарбових Здислава Сточкевича в Ясеню, Ів. Скупневича в Молодятинї, Стеф. Ципсера в Старім Санчи, Фридриха Рондонеля в Таняві, Ант. Покорного в Нагуєвичах, Ів. Більовского в Микові, Ів. Станичека у Львові, Єронима Глїбовицкого в Ославах, Мариана-Малачиньского в Явірнику, Стан. Домбровского в Небилові, Вол. Карасницкого в Красній Петранцї, Иполита Венгриновского в Поляници, Артура Наленч Хвалибоговского в Турі великій, Вол. Лесняка в Суходолї, Евгена Манера у Львові, Миколу Громницкого у Варичах, Макс. Шишковского у Ворохтї, Ант. Сима в Зеленій і Кароля Хлипальского в Татарові з X до IX кляси ранґи.

— **В справі основаня краєвого стоваришеня кредитового у Львові** за інціятивою товариств „Просьвіти" і „Днїстра" уконституував ся д. 16 с. м. під проводом рад. Т. Бережницкого комітет, в котрого склад увійшли: о. рад. Ал. Тороньский яко заступник голови, др. К. Левицкий яко референт, др. Д. Савчак яко співреферент, пос. Ол. Барвіньский, др. Яр. Кулачковский і др. Ст. Федак яко члени. Сей комітет займесь уложенєм статута і для переведеня нарад скличе з'їзд фахових мужів довіря з краю до Львова.

— **Видїл наукового товариства імени Шевченка** на засїданю дня 21 с. м. рішив скликати загальні збори товариства і проектований з'їзд лїтератів наших і любителїв лїтератури аж в осени с. р. по феріях. Отже речинець 28 і 29 с. м., коли то після давної ухвали мали відбути ся збори і з'їзд, неважний, на що звертаємо увагу інтересованих.

— **Великий концерт** устроює „Перемиский Боян" дня 6 липня в замковій сали. Около сто осіб з оркестрою возьме участь в тім концертї. Сьпіваків буде з 50, між ними і запрошені з поза Перемишля. Дохід призначений на бурсу сьв. О. Миколая і на будову церкви на Засаню.

— **Нещасна пригода.** На Пасіках галицких підо Львовом 5-лїтний хлопець колисав 3-місячну дитину, підчас коли мати понесла молоко до міста. Хлопчина поклав ся в поперек колиски і заснув, а коли по якімсь часї надійшов пастух, застав уже дитину неживу. Тїло дитини забрано до шпиталю. — Підчас ґімнастичних вправ ученик V кляси золочівскої ґімназиї Юлїян Ковалевский упав так нещасливо на черево, що до кількох днів номер.

— **Пятеро людий виратував** від утопленя жандарм з постерунку в Лїшках Франц Диня. Коли був на патроли в Озерянах 18 с. м., почув, що селяни з Копанки, громади положеної

вляли ще дальше о тім невияснєнім для них доси арештованю і засудї, аж наконець запала й ніч.

На другий день рано пробудив їх з твердого сну сторож, що увійшов був до келї. Розпочав ся їх передпослїдний день. В двайцять і чотири годин опісля мали їх відтак стратити.

Стефан Баторий спитав того чоловіка, чи не позволили би єму ще раз видїти ся з своєю родиною.

Сторож відповів, що він не одержав в сім взглядї ніякого розпорядженя, що має робити. Впрочім видко було, що правительство не конче позволить засудженим сеї послїдної потїхи, бо цїлу справу держано аж до самого засуду в тайнї і навіть не сказано, як називає ся та кріпость, що була призначена на вязницю для злочинцїв.

— А може би ми могли бодай написати листи до родини і чей они єї дійдуть? — спитав ґр. Сандорф.

— Я вам принесу папір, перо і чорнило — відповів сторож — та підойму ся подати ваші листи самому ґубернаторови.

— Дякуємо вам, приятелю, за вашу ласку — сказав на то ґр. Сандорф — бодай робите, що можете. Ми вже вам за то....

— Менї стане і вашої подяки, панове — відповів сторож, котрий вже не міг утаїти свого жалю.

Добрий сей чоловічиско попрносив їм, що було потреба і засуджені списували цїлий час свою послїдну волю. Ґраф Сандорф, яко дбалий батько, давав ради своїй донечцї, що мала тепер лишитись круглою сиріткою на сьвітї; Стефан Баторий прощав ся з повною любовию яко муж і батько з своєю жінкою і сином, а ґраф Затмар написав лиш тілько, що може написати добрий пан свому старому слузї.

Але хоч і як они були занятї своєю роботою, то все таки що хвиля надслухували, скоро лиш найменший шелест поніс ся по подвірю башнї. Нераз здавало ся їм, що ось-ось отворять ся двері від їх келї і они побачать ся, один з своєю жінкою та з сином, другий з своєю донечкою. Була би для них бодай послїдна потїха. А може то було й лїпше, що видано так строгий заказ, бодай не було би тої розриваючої серце розлуки.

Двері не отвирались. Не було й сумнїву, що анї жінка Баторого та єго син, анї управитель Ляндек, котрому ґраф Сандорф віддав під опіку свою донечку, не знали, де подїли ся вязні по їх арештованю; так само не міг знати й Борик, що все ще сидів в арештї в Триестї. Годї й було припускати, щоби они всї знали, яка судьба стрітила проводирів заговору. Видко, що так було вже призначено, щоби засуджені не побачились з своєю ріднею перед виконанєм вироку.

Оттак проминули їм перші години дня. Ґраф Сандорф розговорював з своїми приятелями, то знов кождий сидів тихенько та думав. В таких хвилях ставала їм дуже живо перед очами цїла минувшість. В таких хвилях чоловік навіть забуває, що то вже все минуло, єму здає ся, що все тепер дїє ся. Чи то вже чоловік перечуває ту вічність, яка має ся перед ним отворити, чи то та незміримість всего на сьвітї, котру чоловік називає безконечностию? Хто то може знати!

Підчас коли Стефан Баторий і Володислав Затмар лиш роздумували самі над собою, не сходила Матієви Сандорфови лиш одна гадка з голови. Він був того певний, що хтось їх зрадив. Але для такого чоловіка, як він, умирати не пімстившись на зрадника, хто би то й не був, значило подвійно умирати. Хто би то міг бути той, що переловив карточку, перечитав єї і дав, а може і продав поліциї, котра відтак на підставі тої карточки викрила заговірників і арештувала їх?... Ся загадочна справа мучила ґрафа Сандорфа так дуже, що він мало що аж не дістав горячки від того.

Підчас коли єго приятелї писали, або сидїли та роздумували, ходив він попід стїни келї, як той лев, що єго замкнули у клїтку.

Аж наконець якесь дивне з'явище, котре однакож можна було зовсім пояснити правилами акустики [1]), мало єму виявити тайну, котрої провідати він вже не мав надії.

Коли він так ходив попід стїни і пристав в тім кутї, де сходила ся середна стїна зі стїною від коритаря, здавало ся єму, що чує тут саме коло дверий якийсь шепіт, нїби такий, як коли-б хтось розмавляв. Зразу він на то не зважав. Але нараз почув він тут, що хтось вимовив таки єго власне імя і він став тепер вже добре підслухувати.

Видко, що тут проявлялось таке саме з'явище, яке буває нераз по церквах, що мають еліпсоідальне (подовгасто кругле) склепінє. Звук голосу переходить вздовж муру аж на другий конець еліпси не задержуючись нїгде по серединї. Таке з'явище стрічає ся в крипті [2]) Пантеону [3]) в Парижи, у внутрі банї в церкві сьв. Петра в Римі, таке саме і в так званій „звінкій ґалериї" в церкві сьв. Павла в Лондонї. Серед даних условий можна якесь слово, виговорене хоч би й дуже слабо і тихо на

---

[1]) Акустикою називає ся наука о голосї.

[2]) Крипта (грецке слово) значило первістно гробницю або місце під пресголом в церкві, де спочивали мощі якого сьвятого. Замість тих гробниць будовано пізнїйше каплицї під церквами, котрі називано також криптами.

[3]) Пантеон (грецке слово) означало первістно поганьску святиню присьвячену всїм богам. З римского пантеону зроблено церкву присьвячену всїм сьвятим. Париский пантеон був первістно церковою сьв. Ґеновефи а тепер єсть то публичний будинок, де хоронять заслужених мужів французских.

напротив Озерян по другій стороні Висли, сидять на дахах і кличуть о поміч. Отже спонукав пятьох парібків, що двома човнами переїхали на другий бік Висли і дістили ся до малої верби на воді, на котрій сидів оден мужчина, дві женщини і двоє дітий. Вода рвала тих людий так сильно, що ледви могли вдержати ся на вербі. Жандарм вхопив наймолодшу 8-літну дитину; а 14-літна схопила ся єго зубами і руками, одна женщина вчепила ся єму шиї. Трохи не погиб жандарм під тим тягаром, човен починав перевертати ся. На щастє приплили другим човном три парібки на поміч. На ті оба човна забрано всїх пятеро людий і щасливо перевезено до Копанки. Ті виратовані люди їхали по пашу для худоби, а коли їм човен розбив ся о вербу, они всї вхопили ся єї і трохи не потонули.

— **Щур в ковбасї.** Віденьскі газети розповідають з обуренєм таку подію. Жінка робітника Махарта купила онигди в якійсь реставрациї пару т. зв. горячих ковбасок з хроном. Коли хотїла їсти ті ковбаски і вже укусила, почула під зубами щось такого, що очевидно не належало до начинки. Она дивить ся, що то такого і очам своїм не вірить — то молоденький щур в першім розвою житя. Жінку взяло таке омерзїнє, що она дістала блювоти і так була ослабла, що треба було кілька годин часу, заким знов прийшла до себе. Она пішла відтак з тою ковбаскою начиненою щуром до уряду ветеринарийного і дала о тім знати, а уряд розвів зараз слїдство і постановив строго покарати того, хто виробляє такі ковбаски. Доси однакож ще не викрито фабриканта ковбасок зі щурів, бо реставратор сказав, що він купив ті склати у якогось крамаря, що продав всяку вудженину, той сказав знову, що купував ковбаски в якімсь складї вудженин, а властитель складу звалив знов вину на якогось різника, великого богача на однім з передмість віденьских.

— **Знижене цїн їзди** по поводу Вистави краєвої у Львові. Від дня 23. червня с. р. видаватись буде для звиджаючих Виставу краєву у Львові білети поворотні на шляху Рава Руска Жовква не як до тепер, до суботнїшного мішаного поїзду ч. 2252, лиш до недїльного мішаного поїзду ч. 2254.

Всячина.

Затроєнє тютюном. Для курців буде може цікаво довідати ся направду, чи куренєм тютюну може чоловік затроїти ся. Що тютюн має в собі отрую, то річ певна; отруя зве ся нікотиною і знаходить ся в цїлій ростинї тютюновій. Але инша річ, чи та отруя знаходить ся також в димі з тютюну і чи в такій скількости, щоби аж могла пошкодити чоловікови, або щоби він аж нею міг отроїти ся. Давнїйше були під сим взглядом суперечні погляди; тепер же поясняє сю справу монахійский професор фармакольоґії, Танейнер. Він ставить насамперед питанє, чи в димі з тютюну єсть дійстно нікотина? — і відповідає на то так: „Давнїйше перечили тому, що в димі з тютюну єсть нікотина, тепер же єсть то вже певна і доказана річ. Значна часть нікотини може вийти з диму для того, що она при гореню дуже легко улїтає, а й проча перетворює ся через т. зв. суху дестиляцию в инші творива, котрі однакож можуть так само шкідливо дїлати як і нікотина. Скілько нікотини втягає в себе чоловік з димом, зависить від того, який єсть тютюн, як хто курить і які навички має курець. Можна лиш то сказати, що серед всяких обставин виходить лиш часть нікотини з циґара або люльки; друга часть згущує ся в подальшім місци від того, де горить тютюн і улїтає аж тогди, коли до неї підходить огонь. Хто н. пр. відкидає циґаро викуривши з него дві третини, а закурює сьвіже, той набере в себе менше нікотини, як той, що ще й трету третину циґара викурить“.

Се поясненє проф. Танейнера дає нам науку ще й в иншім напрямі, а іменно, що-до куреня папіросів. Насуває ся зараз питанє: Що шкодить більше, чи куренє папіросів, чи циґар? — Куренє циґар мусить бути шкідливійше, хоч би вже длятого, що чоловік бере тютюн безпосередно в губи, розмочує єго, а тим способом набирає в себе разом з соком тютюновим і нікотину, котра дїлає тогди в двох напрямах: раз з димом безпосередно на легкі, а відтак на орґани травленя, котрим шкодить у великій мірі. Єсть то річ певна, що куренє циґар, особливо сильних, а відтак і куренє тютюну в загалї єсть одною з причин частого нездужаня всїх курців на орґани травленя.

Трохи инакше маєсь річ з куренєм папіросів. Тут вже не стикають ся губи курця безпосередно з тютюном, хиба у тих, що курять „з пальців“. За то дуже часто залїтають дрібні кусники і порох з тютюну курцеви до рота і дістають ся не лиш до жолудка але часто й до дихавки, котру дразнять і викликують кашель. Длятого то деякі курцї люблять вкладати до дутки роблених папіросів дрібку чистої вати, котра здержує не лиш порох але й очищує дим; однакож нікотини она зовсїм не спиняє. За то улїтає нікотина з папіросів далеко скорше, як з циґар тогди, коли паперець горить рівночасно з тютюном, і длятого куренє папіросів було би ще найменше шкідливе, особливо же, коли ще уживає ся до них цигарниць деревляних і часто їх очищує ся. Однакож всї уживані у нас нинї паперцї до папіросів суть без вимки злі, хоч як їх реклама купецка нераз дуже захвалює, а то ось чому. Всї курцї майже без вимки думають, що паперець єсть більше шкідливий, як сам тютюн, та що він тим шкідливший, чим грубший. Що-ж єсть паперець? Нїчо иншого, як лиш найчистїйше волокно ростинне, а бодай не повинен бути нїчим иншим. Дим з паперця, навіть з грубого, єсть отже менше шкідливий, як дим з тютюну, але грубий паперець може псувати запах і смак диму тютюнового і длятого також домагають ся курцї дуже тоненьких паперців. Фабриканти піддають ся їх воли і фабрикують як найтоншї паперцї, але щоби надати їм міць і вигляд тонкости, приспособлюють їх так, що они не можуть тлїти рівночасно з тютюном; они тлїли би лиш тогди, коли-б були чисто бібулуваті. Тимчасом курить ся папірос звичайно так, що тютюн горить до середини скорше, а паперець лишаєсь на нїм зверха і горить поволїйше, не згарає, а лиш тлїє, чорнїє з самого краю, поза тим місцем, де папірос горить, а дальше стає жовтий і товстий, як би яким олїєм помащений. В папіросї з таким паперцем відбуває ся т. зв. суха дестиляция. З тютюну улїтають і нікотина і другі олїйцї, але задержують ся під паперцем а відтак з димом дістають ся до рота та легких. Такий папірос єсть так само, а може ще більше шкідливий, як циґаро. Курцї, що викурюють богато таких папіросів, дізнають дуже часто ознак затроєня нікотиною, котре проявляє ся тим, що чоловік дістає болю і завороту голови, млоєня, а відтак і блювоти.

Паперець до папіросів єсть лиш тогди добрий, коли він згарає рівночасно з тютюном. Добрий папірос, коли раз закурений не повинен гаснути, коли єго відложить ся на бік а повинен згоріти аж до самого кінця, хоч би тютюн був і троха вогкий. Коли паперець горить аж до кінця рівночасно з тютюном, то не „салїтрований“ тютюн — як загально думають — тому причина, але дійстно добрий, бо бібулуватий паперець. Коли хто хоче знати, чи єго паперцї суть добрі, то нехай з них зробить папіроса, нехай закурить єго і відложить на бік та дивить ся, чи він борзо згасне, або чи вигорить аж до кінця. Всякі инші проби як н. пр. чи запалений паперець підлетить в гору, або чи згорівши лишить по собі більше або менше попелу, не доказують ще єго доброти; що найбільше можуть бути лиш доказом єго більшої або меншої тонкости. Папіроси, що дуже часто гаснуть і котрих треба часто на ново закурювати, суть безусловно шкідливі, а причина тому, як вже сказано, не так в тютюнї самім, як в паперци, бо з таких папіросів набирає чоловік в себе найбільше нікотини, котра шкодить здоровлю. Ще гірше буває, коли хтось курить такі папіроси з пальцїв, а має ще н. пр. попадані губи; затроєнє нікотиною може тогди ще скорше наступити.

Телеґрами.

Відень 22 червня. Є. Вел. Цїсар принимав вчера перед полуднем депутацию урядників державних, котрі предложили Монарсї петицию в справі полїпшеня своєї долї. Є. Вел. Цїсар обіцяв, що зробить ся, що буде можна.

Білград 22 червня. Лїберали заявили, що суть противні теперішному мінїстерству і будуть ставити єму опозицию.

За редакцию відвічає Адам Кроховецкий.

однім кінци такого склепіня, почути зовсїм добре на другім єго кінци.

Не було нїякого сумнїву, що то розговорювали два або й кількох чоловіків десь чи на коритари чи може в якійсь кели, що була аж на другім єго кінци та що тут, саме коло дверий келї, в котрій сидїв Матїй Сандорф, було то огнище еліпси, в котрім збігали ся звуки голосу і передавали зовсїм докладно виговорені десь подальше слова.

Він дав знак своїм товаришам, а ті підійшли до него. Всї слухали тепер з цїлою увагою. До їх уший доходили виразно слова якоїсь розмови, реченя без звязи, після того, як ті, що говорили, хоч би лиш дуже трошки віддаляли ся від того місця, котрого положенє викликувало се дивне з'явище. Они зачули в поодиноких відступах слїдуючу розмову:

„Завтра по страченю, пустять вас на волю“...

— — — — — — — — — — — —

„Маєтність ґрафа Сандорфа розділять відтак на дві рівні части“...

— — — — — — — — — — — —

„Без моєї помочи може би ви й не могли були відчитати карточки“...

— — — — — — — — — — — —

„А коли-б я єї не був голубови відвязав, то она би не була нїколи дістала ся у ваші руки“...

— — — — — — — — — — — —

„На всякий случай не може нас нїхто підозрівати, що то полїция від нас довідала ся“...

— — — — — — — — — — — —

„А хоч би засуджені тепер щось і підозрівали“...

— — — — — — — — — — — —

„До них не допустять нїкого, анї родини, анї приятелїв...

— До звиданя завтра, Сарканїй...

— До звиданя, Сілясе Торонталю...

Голоси нїби віддаляли ся від себе, а незадовго дало ся почути, як би хтось замкнув двері.

— Отже то Сарканїй і Сіляс Торонталь! — сказав тогди ґраф Сандорф.

Він аж поблід і дивив ся на своїх приятелїв. На хвильку як би корч єго вхопив, що аж серце перестало в нїм бити ся. Очи єму як би огнем засьвітили ся, шия почервонїла, а голова як би межи плеча запала; все то вказувало, що єго взяла була вже крайна лють.

— Отже то они, ті падлюки! — відозвав ся він мало ще не криком.

Але зараз і стямив ся, розглянув ся докола і став борзо ходити по кели.

— Треба втїкати! — сказав він, — мусимо таки втїкати!

І той чоловік, що ще перед кількома хвилями готов був відважно заглянути смерти в очи, що навіть не думав ратувати свого житя, той сам чоловік не думав тепер о нїчім, лиш щоби жити, щоби пімстити ся на зрадниках, щоби покарати Торонталя і Сарканього.

— Нема що, мусимо пімстити ся! відозвали ся тепер також Стефан Баторий і Володислав Затмар.

— Пімстити ся? Нї! Зробимо собі лиш справедливість.

Цїлий характер ґрафа Сандорфа проявив ся в отсих словах.

(Дальше буде.)

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.